

феномени як масова примусова мобілізація дітей у повстанські армії, використання дітей-комбатантів у «людських хвилях» в атаках, «новий геноцид» - вбивство дітей дітьми. При звільненні Куп'янська українські військові виявили розстріляних 22 осіб у автоколоні цивільних, з них вбитих 13 дітей та вагітну жінку, а у братських могилах Бучі, Куп'янська, Ізюму, Маріуполя серед звірски замучених навмисно більше 90% були цивільні всіх вікових категорій та діти, починаючи від немовлят.

Українська міжнародно-правова гуманітарна традиція відома в світі та набула такого авторитету, що українці - миротворці є бажаний контингент у самих складних конфліктогенних регіонах, починаючи з республік колишньої Югославії та завершуючи небезпечними точками ДР Конго, Ліберії, Іраку.

Отже для перемоги у нас є додаткові сили – правові кордони справедливої боротьби за незалежність, протидія російським спробам використовувати «зброю закону», вшанування та розвиток вітчизняної гуманітарної традиції.

Навіть на самому високому рівні нашого суспільства словами Верховного Головнокомандуючого, Президента України В. Зеленського було рішуче заявлено, що «ми не втратили людяності», а книга біографії генерала В. Залужного видавництва «Віват» також названа символічно «Залізний генерал. Уроки людяності».

УДК 340.132.6-054 (043.2)

Череватюк В.Б., к.і.н., доцент,
Осадченко І.В., здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ЗАХИСТ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна... Це страшне для всіх поколінь слово не лише увійшло в наш щоденний лексикон, а й змусило згуртуватися, усвідомити важливість єдності і підтримки. З початком війни мільйони людей вимушені були залишити свої домівки і шукати прихисток у більш безпечних регіонах України. Для великої кількості наших громадян це вже було повторення ситуації 2014 року, коли рф анексувала Крим та частину Луганської та Донецької областей. У цьому контексті захист прав внутрішньо переміщених осіб набуває сьогодні особливої актуальності. Закономірно, що першим важливим кроком на цьому шляху стало законодавче забезпечення такого захисту. Цьому передувало активна наукова дискусія

і, в результаті, у 2014 році було прийнято Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», який вирішив проблему, в першу чергу, із визначенням самого поняття. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» Внутрішньо переміщеною особою (далі ВПО) є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1].

Сьогодні проблема захисту ВПО набула особливого значення. Як відзначив прем'єр-міністр України Денис Шмигаль, на початок листопада 2022 року в Україні зареєстровано 4,8 млн внутрішньо переміщених осіб і обов'язок Уряду України - подбати про цих людей, забезпечити їх харчуванням, житлом, роботою [2].

Які ж права ВПО потребують першочергового захисту і як це зобити в такий складний для нашої держави час. Щодо їх права на житло, то відповідно до чинного законодавства ВПО в Україні передбачена виплата допомоги на проживання. Так у постанові Кабінету Міністрів України «Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України» від 16 квітня 2022 року № 457 [3] зазначено, що з травня 2022 року допомога на проживання надається ВПО, які переміщені з території, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій, або які перебувають в тимчасовій окупації, у яких житло зруйноване або непридатне для проживання внаслідок пошкодження і які подали заявку на відшкодування відповідних втрат [3]. Проте звичайно ж проблеми із житлом ВПО це не вирішило. Тому підтримка небайдужих громадян, органів місцевого самоврядування для ВПО є надзвичайно важливою сьогодні.

Щодо трудових прав внутрішньо переміщених осіб, то тут держава має підтримувати ВПО, які вимушені були залишити не тільки місце проживання, а й робочі місця. Ще в березні 2022 року Кабмін України запропонував програму евакуації підприємств на захід України. Була запущена програма релокації українських підприємств. Підприємствам були запропоновані допомога у підборі місць для виробничих потужностей, у перевезенні та розселенні персоналу, пошуку нових працівників. Значна кількість підприємств скористалися цією програмою.

Яскравим прикладом посилення соціального захисту ВПО в умовах воєнного стану є прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та

загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану» від 21 квітня 2022 року № 2220-IX [4], який набрав чинності 07 травня 2022 року. В даному Законі передбачені спрощенні процедури надання статусу безробітного ВПО. Також Законом передбачено призначення допомоги по безробіттю внутрішньо переміщеним особам або особам, які перебувають на тимчасово окупованій території або на території, на якій ведуться бойові дії, які не мають документів про періоди страхового стажу, трудової діяльності, заробітну плату (дохід, грошове забезпечення).

Звичайно ж всіх проблем це не вирішило і на сьогоднішній день є ще цілий ряд перешкод на шляху забезпечення трудових прав ВПО. Від багатьох із ВПО можна почути думку, що важливо щоб ніхто їм просто не заважав розвивати свій бізнес. Тому працювати ще є над чим.

Ще однією ваговою проблемою є процес інтеграції ВПО у середовище, в якому вони перебувають. Це пов'язано і з мовою, і з комунікацією, і з наданням гуманітарної допомоги. Можна константувати, що матеріальні проблеми ВПО на необхідному для виживання рівні, в цілому, розв'язано (дах над головою, їжа, одяг, засоби гігієни тощо), але з моральними проблемами ще необхідно справлятися. Тут важливо все, і організація курсів української мови, історії, психологічна підтримка, проведення різного роду заходів тощо.

Таким чином, війна ще більше загострила проблеми ВПО, пов'язані із захистом їх прав. Це спонукає органи державної влади активізувати свою діяльність не тільки у законодавчому забезпечення прав ВПО, а й у реальних діях, направлених на забезпечення їх повноцінної життєдіяльності.

Література

1. Про забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України від 20.11.2014 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

2. В Україні зареєстровано 4,8 мільйонів ВПО – Шмигаль. URL: <https://www.unian.ua/society/v-ukrajini-zareyestrovano-4-8-milyoniv-vpo-shmigal-12034962.html>

3. Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.04.2022 № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2022-п#Text>

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану: Закон України від 21.04.2022 № 2220-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2220-20#Text>